

ARKEOLOGISK UTREDNING 2020

Stina Tegnhed

ARKEOLOGISK UTREDNING INOM TOFTA 2:2

Halland, Varbergs kommun, Lindbergs sn, Tofta 2:2, Lindberg RAÅ 172:1/L1997:7805

KULTURMILJÖ HALLAND RAPPORT 2020:44

STIFTELSEN HALLANDS LÄNSMUSEER

Stiftelsen Hallands Läns museer, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2020

Arkeologisk utredning 2020

Bild framsida: Omslagsfoto: Arkeologisk utredning i Tofta 2. Utredningsschakt 410 med anläggningar mot NO. Foto: Stina Tegnhed. (Fotonr: 2020-28:1).

Grafisk form och layout: Anders Andersson.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.

Ärende nr ms2006/02316.

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	5
BAKGRUND	5
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ	5
SYFTE OCH METOD	7
RESULTAT	7
TOLKNINGSFÖRSLAG	11
ÅTGÄRDSFÖRSLAG	11
Referenser	11
Tekniska och administrativa uppgifter	11
Bilaga	12
Bilaga 1 Schaktbeskrivning	
Rapporter från Kulturmiljö Halland 2020	15

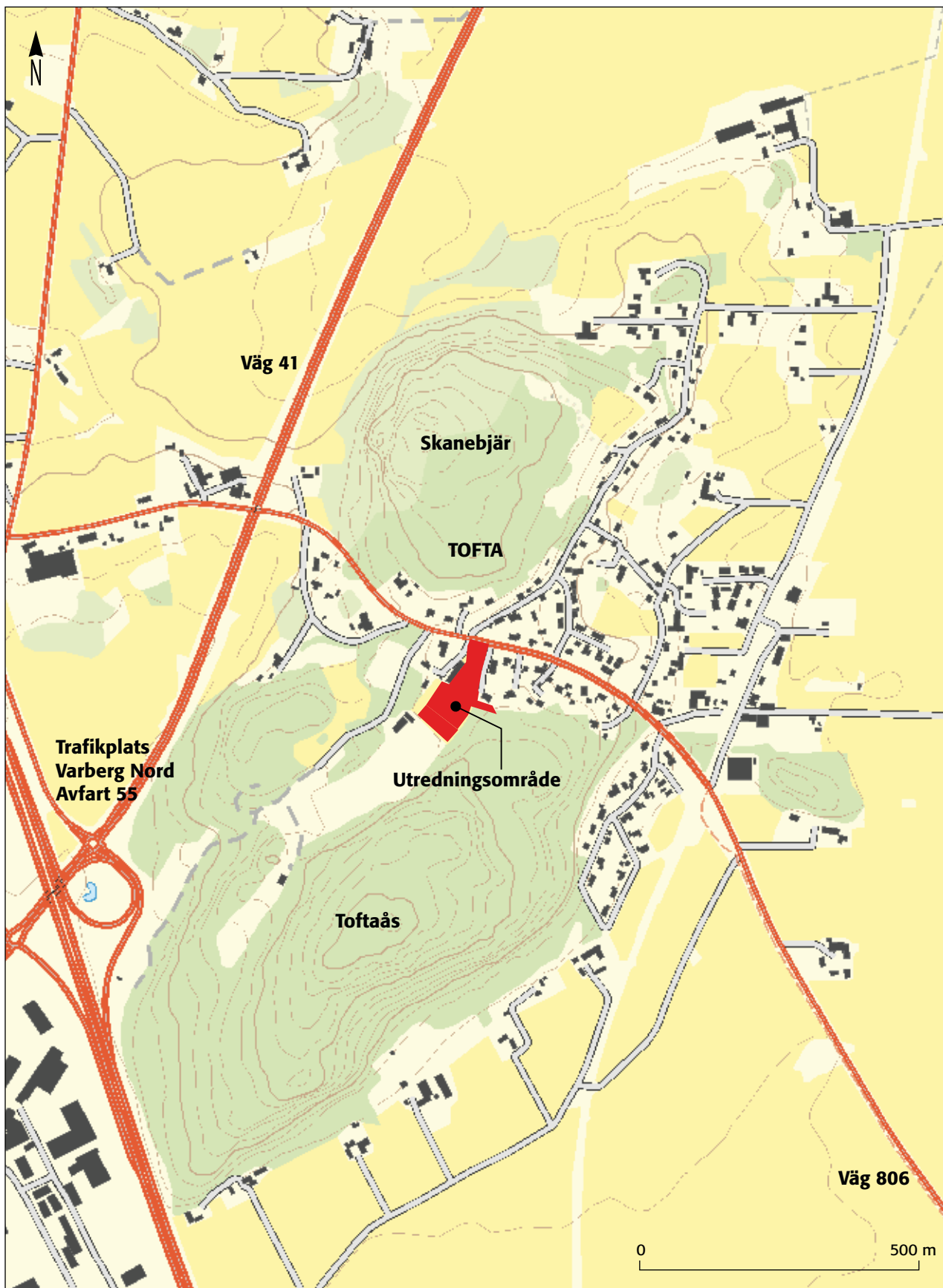

Fig 1. Utredningsområdet på fastighetskarta. Skala 1:10 000.

SAMMANFATTNING

Med anledning av att Varbergs kommun, Stadsbyggnadskontoret arbetar med detaljplaneläggning av ett cirka 10 000 m² stort område för bostäder och lekplats inom del av fastighet Tofta 2:2 i Lindbergs socken, har Kulturmiljö Halland utfört en arkeologisk utredning inom området. I den sydvästra delen av utredningsområdet påträffades boplatsslämningar som okulärt tolkas vara förhistoriska. Boplatsslämningarna utgörs av 14 stolphål, 8 härदार, 5 gropar och 1 ränna. Fynd av flinta (4 flintavslag, varav en del var svallade) och fnyk av 1 bränt ben påträffades i schakten. I ett av schakten påträffades en bottenskålla från en förhistorisk järnframställningsugn. De nypåträffade boplatsslämningarna kan knytas till fornlämning Lindberg RAÄ 172:1/L1997:7805.

Kulturmiljö Halland förordar en förundersökning av den del av ytan där boplatsslämningarna påträffades vid fortsatt exploatering. Fornlämningsområdet uppmäter cirka 3 500 m².

BAKGRUND

Varbergs kommun, Stadsbyggnadskontoret avser detaljplanelägga ett drygt 10 000 m² stort område för bostäder inom fastighet Tofta 2:2. I den första ansökan till länsstyrelsen omfattade utredningsområdet 8 000 m². Ytan utökades i en tilläggsansökan daterad 2020-04-02 då det tillkom en lekplats om cirka 2000 m² i ett söderliggande angränsande parti.

Inom utredningsområdets södra del finns en notering i Riksantikvarieämbetets *kulturmiljöregister Fornsök* om en boplat Lindberg RAÄ 172:1/L1997:7805. Denna beskrivs enligt följande;

"Stenåldersboplat, uppgift om, osäker utsträckning. Inom markerat område har man enligt Göteborgsinventeringen hittat rikligt med flintavslag, 1 skrapa och 1 pilspets med tånge. Vid inventeringsstillfället låg åkern i vall." (Inventeringsbok 1988-07-02).

Därvid bedömdes att en sedan tidigare okänd fornlämning dold under mark eventuellt kunde beröras vid exploateringen, vilket motiverade en arkeologisk utredning enligt 2 kap 11 § kulturmiljölagen (1988:950).

Den arkeologiska utredningen genomfördes av Kulturmiljö Hallands personal den 27 april 2020 i ihållande regn.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Tofta, där utredningsområdet är beläget, ligger cirka 6 km fågelvägen norr om Varberg. Samhället ligger på en höjd mellan och intill de två höjderna Skanebjär och Toftaås, vilka båda har gravar av typen runda stensättningar på sina högsta punkter (Lindberg RAÄ 29/L1997:7430 och Lindberg RAÄ 82/L1997:6650). Den förstnämnda med en diameter om 12 meter här rör sannolikt från bronsåldern. Skanebjär har även en kvarnlämning (Lindberg RAÄ 27/L1997:6660) som i Fornsök beskrivs som kvarngrund, bestående av cirkelformad stengrund med en diameter på 10 meter och 0,5 m hög bestående av 0,2–1,0 meter stora stenar.

Utredningsområdet är beläget i huvudsak i flack åkermark, avgränsad i väster och öster av mindre bergshöjder. Den södra delen av utredningsområdet är beläget inom ett höjdparti och det är inom denna del som markeringen för Lindberg RAÄ 172:1/L1997:7805 återfinns.

Fig. 2. Utredningsområdet med omgivande fornlämningar (markerade i gult) på ortofoto. De fornlämningar som omnämns i texten är här försedda med nummer. Skala 1:10 000.

I närområdet finns noteringar i Fornminnesregistret om flera stenåldersboplatser (Lindberg 91/L1997:6948, Lindberg RAÄ 135/1997:7116, Lindberg RAÄ 133/L1997:6515, Lindberg RAÄ 134/L1997:6516 och Lindberg RAÄ 136/L1997:7117).

De arkeologiska undersökningar som utförts i närområdet gjordes på 1980-talet i samband med planerade vägsträckningar. Inför en planerad ombyggnad av väg 41 på sträckan Gunnestorp–Västra Derome utförde arkeologer från Riksantikvarieämbetet UV Väst hösten 1986 provundersökningar inom fem områden längs vägsträckningen. Dessa provundersökningar resulterade i att fornlämningarna Lindberg RAÄ 92/L1997:6949 och Torpa RAÄ 51/L1996:2214 undersöktes i maj 1987 (Ullberg-Loh 1996). Fornlämning Lindberg RAÄ 92 är belägen endast cirka 500 meter nordost om det aktuella utredningsområdet. Vid undersökningen 1987 framkom härdgropar, sotgropar och en stenfylld grop. Inga lämningar av hus kunde iakttas. Boplatsen tolkades att sannolikt ursprungligen täckt hela krönet och ner en bit på vardera slänten. Boplatsen daterades utifrån keramikfynden till äldre järnålder.

Inför utbyggnaden av motorvägen genom Halland utförde arkeologer från Riksantikvarieämbetet UV Väst sensommaren 1980 en arkeologisk undersökning av fornlämning Lindberg RAÄ 85/L1997:7416 som är belägen ungefär en kilometer väster om det aktuella utredningsområdet. Vid undersökningen påträffades lämningar av en verkstadsplats från brons- och äldre järnålder. Arkeologerna konstaterade att det inom fornlämningen fanns spår efter mänskliga aktiviteter från senneolitikum (yngre stenålder 2400–1800 f. Kr.) till nyare tid. I rapporten beskrivs att konstruktionerna var av skilda slag, såsom ugnar från brons- och järnproduktion, stolphål och härdar. Fynden utgörs av urnupna pilspetsar, degelfragment, olika typer av keramik, bränd lera och slagg. ¹⁴C-dateringarna hamnade i bronsålder, yngre delen av förromersk järnålder och äldsta delen av romersk järnålder (Munkenberg & Ullberg-Loh 1993:17ff).

På historiskt kartöverlägg från 1834–38, Lindbergs sn Akt 94, syns en byggnad strax väster om utredningsområdet. Området där utredningsområdet är beläget har markerats som hägnad åkermark. Vid utredningstillfället upptäcktes resterna efter en stengrund som sammanfaller med läget på byggnaden avbildad på historiska kartan. Stengrunden var belägen i växtligheten strax väster om utredningsområdet.

SYFTE OCH METOD

Syftet med den arkeologiska utredningen är att ta reda på om fornlämningar berörs av ett planerat arbetsföretag. Utredningen ska preliminärt avgränsa nyupptäckta fornlämningar inom utredningsområdet. Resultaten från utredningen ska kunna användas vid Länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. Resultaten ska också kunna användas som underlag i företagarens planering.

Utredningen genomfördes genom att schakt drogs med hjälp av hjulgående grävmaskin inom undersökningsområdet. Schakten drogs jämnt fördelat över utredningsytan. I utredningsschakten avlägsnades matjorden skiktvis ned tills att alven frilades. Schakt, anläggningar och fynd mättes in med GPS och de förhistoriska lämningarna beskrevs okulärt.

RESULTAT

Inom utredningsområdet drogs nio utredningsschakt med sammanlagd löpmeter på 262 meter. Cirka 400 m² alv har frilagts i schakten. Förhistoriska anläggningar påträffades främst i den sydvästra delen av utredningsområdet. Deras placering sammanfaller med markeringen för fornlämning Lindberg RAÄ 172:1/L1997:7805.

I utredningsschakten påträffades 14 stolphål, 8 härdar, 5 gropar och 1 ränna. Fynd av flinta (4 flintavslag, varav en del var svallade) och fnyk av bränt ben (1 st) påträffades i schakten. Det mest spektakulära fyndet var en bottenskälla från en förhistorisk järnframställningsugn som påträffades i ett av schakten.

Utredningsområdet ligger i ganska flack åkermark med höjdparter i den södra delen. I den syd-sydöstra delen var marken så pass mjuk att den hjulgående grävmaskinen körde fast varför vi inte kunde dra så mycket schakt som vi planerat. Trots flera veckors torka så var den delen fuktig och mjuk. Under utredningsdagen regnade det mycket och då partiet gränsar mot berg så tryckte vattnet på även därifrån. Den nordligaste halvan av utredningsområdet visade sig innehålla dels en hel del påförda massor, dels nedgrävningar för ledningar, dräneringar och diken. Längst i norr invid Toftavägen stod vid utredningstillfället en etablering för ledningsarbetet som pågick i Toftavägen, så där hade vi inte möjlighet att dra några schakt. Se grå yta i figur 3.

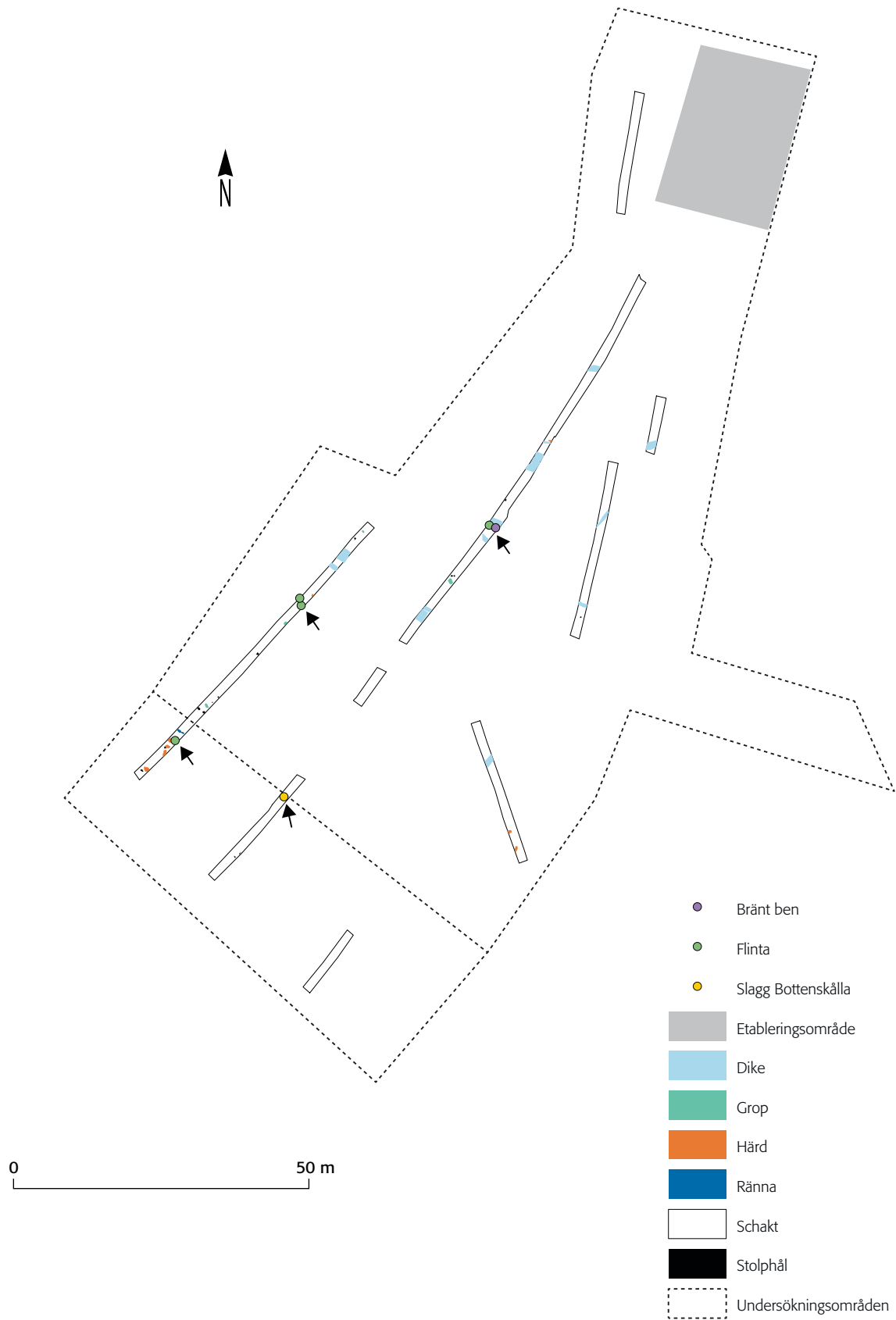

Fig. 3. Utredningsschakt med lämningar. Skala 1:1000.

Fig. 4. Anläggningar i schakt 410. Mot NV. Fotonr: 2020-28-4. Foto: Stina Tegnhed.

Fig 5. Foto på bottensköllan. Foto: Eric Knutsson. Hallands kulturhistoriska museum.

Fig. 6. Fornlämningens utbredning i utredningsområdet markerad med orange ram. Fornlämning Lindberg RAÄ 172 läge sedan tidigare markerad med lila triangel. På ortofoto skala 1:1000.

Utredningsområdet skjuter ut i en liten del mot öster. Den delen utgörs idag delvis av inhägnad tomtmark med en uppställd friggebod, gräsmatta och staket. Inom den delen drogs inga schakt.

Alven inom utredningsområdet var något varierande. I området där boplatsslämningarna framkom utgjordes alven av sand och grusig sand. Men i övriga delar av utredningsområdet var alven betydligt fuktigare och bestod av grov sand, blandad med silt och sten. Järnutfällningar syntes i alven i schakten. Matjorden varierade i utredningsområdet mellan 0,35–0,5 meter i tjocklek. Utredningsschakten beskrivs mer utförligt i bilaga 1 Schaktbeskrivning.

TOLKNINGSFÖRSLAG

De påträffade anläggningarna i utredningsområdets sydvästra del tolkas okulärt vara välbevarade förhistoriska boplatsslämningar. De påträffade anläggningarna utgörs av 14 stolphål, 8 härdar, 5 gropar och 1 ränna. Fynd av flinta (4 flintavslag, varav en del var svallade) och fnyk av bränt ben (1 st) påträffades i schakten. I ett av schakten påträffades en bottenskälla från en förhistorisk järnframställningsugn. Högst troligen har forn-

lämningen även sin vidare utbredning i partiet väster om utredningsområdet, vilket utgörs av en fin plåtå.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Kulturmiljö Halland förordar fortsatta antikvariska insatser inom den del av utredningsområdet där förhistoriska lämningar i formen av boplatsslämningar påträffades. De nypåträffade boplatsslämningarna kan knytas till forn lämning RAÄ Lindberg 172:1/L1997:7805. Fornlämningsområdet har markerats med orange ram i figur 6 och uppmäter cirka 3 500 m².

REFERENSER

- Munkenberg, B-A. & Ullberg-Loh, K. 1993. *En verkstadsplats från bronsålder och äldre järnålder* Slutundersökning av forn lämning nr 85, Lindbergs socken, Halland. UV Väst Internrapport 1993:35
- Ullberg-Loh, K. 1996. *Arkeologiska undersökningar för väg 41*. Lindberg, Torpa och Ås socken, Halland. Arkeologiska resultat UV Väst rapport 1996:9

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslutsnummer:	431-6097-2019
Eget diarienummer:	2019-341
Uppdragsgivare:	Varbergs kommun, Stadsbyggnadskontoret
Utförandetid:	27 april 2020
Personal:	Leif Häggström och Stina Tegnhed (projektledare).
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Läge:	Halland, Lindbergs socken, Tofta 2:2, Koordinater: X: 6339749 Y: 336240
Undersökt:	Utredningsområde: 262 löpmeter utredningsschakt, 400 m ² alv har frilagts i schakten.
Dokumentation:	Schakt och anläggningar mättes in med GPS. Digital information finns tillgänglig i Intrasiprojektet Lindberg2019341u. Digitala fotografier har foto-nummer 2020-28:1-34.
Fynd:	Inga fynd tillvaratogs
Datering:	Odaterad

BILAGA

Bilaga 1 Schaktbeskrivning

Schakt 2OS410 Alv: Brun, lite grov sand med inslag av småsten. Matjord: 0,4–0,5 meter. Anläggningar: Åtta stolphål, fem härdar, fyra gropar och en ränna. Fynd: En hel del flintavslag, även svallade avslag. Det finns en del recenta nedgrävningar i norra delen av schaktet. Även ett stensatt dike.

Schakt 2OS491 Alv: Gråbrun fuktig grusig, lite siltig sand. Sten i olika storlekar. I södra delen av schaktet påträffades två stolphål. Fynd av bottenskålla av järnframställningsugn inmätt som 1F501. Tyvärr finns en nedgrävd telekabel som skär utredningsområdet precis norr om platsen där bottenskållan påträffades så vi kunde inte dra ut schaktet mer norrut för att söka klargöra en eventuell järnframställningsanläggning.

Schakt 2OS502 Alv: Grusig brun sand med inslag av sten. Maskinisten körde fast i åkern något mer österut, därav schaktets placering något in från den östra änden. Matjord: 0,3–0,45 meter.

Schakt 2OS536 Alv: Brunröd grusig sand och sten. I sydöstra delen av schaktet fanns två härdar. Matjord: 0,4 meter.

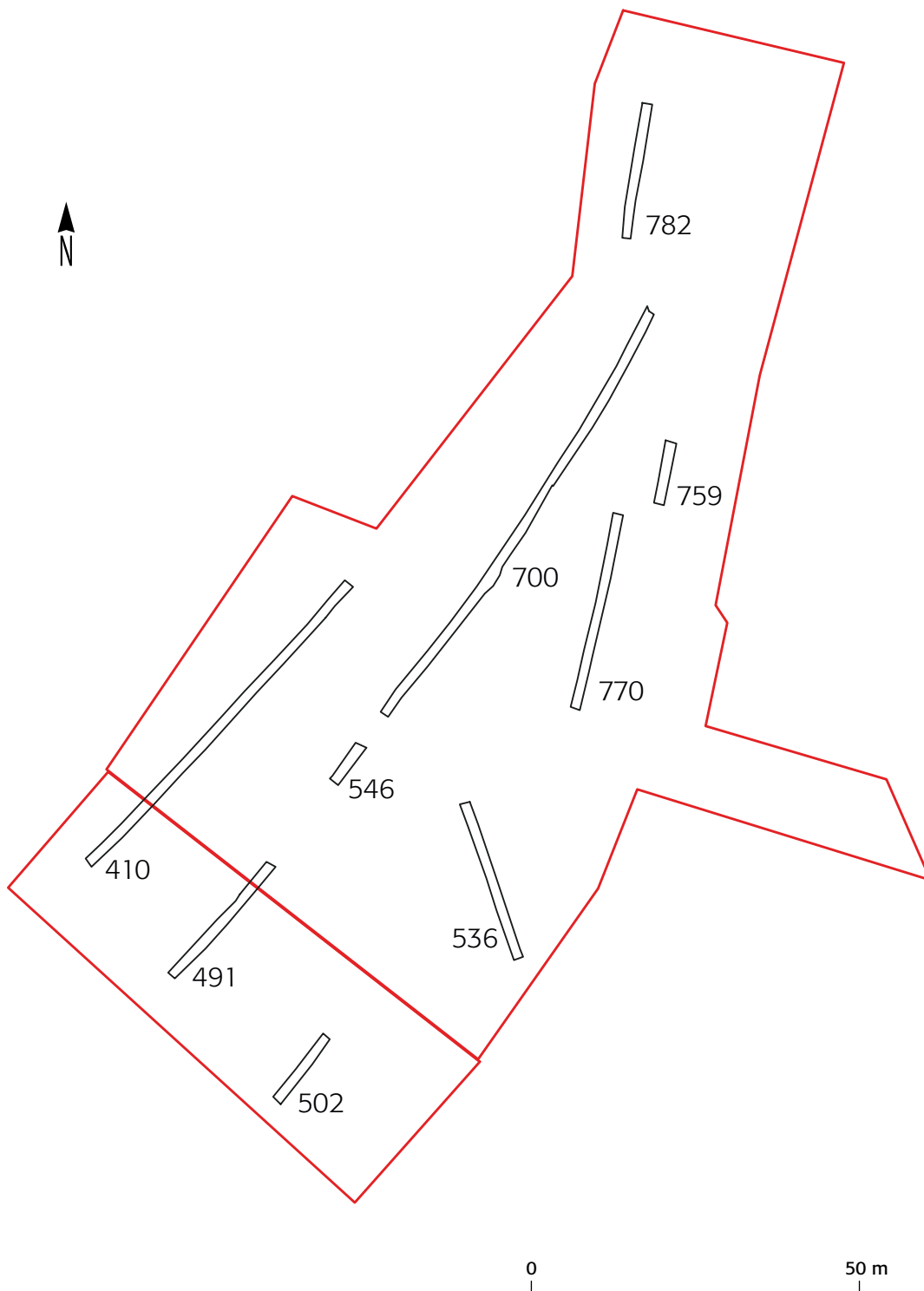
Schakt 2OS546 En nedgrävning för VA-ledning syns i den sydöstra halvan av schaktet.

Schakt 2OS700 Längsta schaktet, löper parallellt med ladugården. Alv: Fuktig beigebrun grå siltig grusig sand med enstaka stenar. I norra delen utgörs undergrunden av lite finare beigebrun sand. Anläggningar: En härd och en grop. Tre stolphål. Stendike mitt utför stendiket som även uppträder i schakt 410s norra del. Stora stenar i fyllningen av diket. I schaktet syns nedgrävningar till flera ledningar och diken, inmätta som AD. Matjorden mäter 0,4–0,5 meter.

Schakt 2OS770, 2OS759 I nordöstra delen verkar området vara delvis söndergrävt och sedan har massor förts på. I södra delen av schakt 770 påträffades ett stolphål. I schakten syns en hel del jord blandat med porslin, tegel, Örn batterier och brända stenar. Har man fyllt ut med påförda massor för att jämna ut backen?

Schakt 2OS782 Alv: Brun lite grövre fuktig sand med inslag av småsten. Ljusare och lite finare sand o södra delen av schaktet. Matjord: ca 0,3 meter.

Utredningsschaktsnummer, skala 1:1000

RAPPORTER FRÅN KULTURMILJÖ HALLAND 2020

2020:01	Lögnäs Skummeslöv RAÄ 39 och 41, Ark. slutundersökning.
2020:02	Nio fornlämningar längs Suseån, Ark. förundersökning.
2020:03	Ett hål i Hamngatan, Halmstad, Ark. schaktningsövervakning
2020:04	Boplatsaktiviteter fr. tidigneolitikum och romersk järnålder invid bronsåldershöj Kvibille RAÄ 35:1
2020:05	Medeltida lämningar i Storgatan, Halmstad
2020:06	Dagsås kyrka, textiltförvaring och åtgärder i sakristian
2020:07	Dagsås kyrka, nytt pentryskåp
2020:08	Rosenfredsskolan uthus, Folkskolan 1, antikvarisk förundersökning
2020:09	Landa kyrka, nytt styrsystem
2020:10	Landa kyrka, belysning
2020:11	Grev Kristoffer 13, antikvarisk förundersökning inför renovering
2020:12	Grunnarp 3:12. Underlag inför tillståndsansökan för ändring av byggnadsminne.
2020:13	Trönninge 7:47 Förenklad ark. utredningsrapport
2020:14	Vattenledning Åled-Oskarström, Enslövs socken. Ark. utredning, steg 1.
2020:15	Veddige kyrka, invändig ändring, antikvarisk konsekvensbeskrivning
2020:16	Lindbergs kyrka, framtagande av bemålat bräddtak, antikvarisk förundersökning
2020:17	Enslövs kyrka begravningsplats, Ark. utredning inför utökande av Enslövs kyrkas gravplats.
2020:18	Senmedeltida odlingshorisonter, en stenläggning och nyare tids avfall. Halmstad. Ark. förundersökning och undersökning.
2020:19	St Laurentii kyrka. Utvändig renovering
2020:20	Tröinge 2:62 Vinbergs socken, Ark. utredning.
2020:21	GC-väg mellan Vinberg och Bergagård. Ark. utredning.
2020:22	VA-ledning Eftra kyrkby-Långasand Ark. förundersökning och slutundersökning.
2020:23	Knobesholms tunnbinderi.
2020:24	Övraby - Det äldsta Halmstad. Ett medeltidsarkeologiskt forskningsprojekt.
2020:25	Hyltebruks kyrka, Utvändig renovering
2020:26	Tönnersjö kyrka, Renovering av fönster
2020:27	Nybyggnation hästgård Risarp Harplinge. Ark. utredning.
2020:28	Förundersökning i avgränsande syfte Skrea 110, Ark. förundersökning.
2020:29	Boplats- och härdområden. Trönningenäs, Lindbergs socken. Ark. förundersökning av L2018:392, L2018:820, L2018:821, L2018:822.
2020:30	Kyrkogårdarnas historia, vård och underhåll, bilaga till kulturhistoriska inventeringar i Falkenbergs pastorat
2020:31	Inventering inför planerad deponi. Varbergs kn, Veddige sn. Ark. inventering
2020:32	Jutanområdet, Antikvarisk förundersökning
2020:33	Planområde Himle och Fun City, Spannarps socken, Ark. utredning
2020:34	Utredning inför GC-väg utmed väg 613 mellan kustvägen och Harplinge samhälle. Harplinge socken, Ark. utredning.
2020:35	Söndrums församlingsgård, antikvarisk förundersökning
2020:36	Efterunders. och återställning av plundringsskrap intill Krokstenen, Örelid. Laholm, Tjärby sn, Ark. efterundersökning.
2020:37	Skottorps slott. Restaurering
2020:38	Kristineheds manbyggnad. Kulturhistorisk utredning
2020:39	Laholm RAÄ 142, Laholms stad, Lagaholm 4:1, RAÄ 19:1, RAÄ 142:1, Ark. schaktningsövervakning
2020:40	Krutkällargången, Halmstad kommun och stad, Bastionen Norre Katt, RAÄ 33:1, Ark. schaktningsövervakning
2020:41	Kv Jungfrun, Oxen och Hästtorget, Laholm. Förslag till planbestämmelser.
2020:42	Spannarp Östra, Spannarps socken, Ark. utredning
2020:43	Fem provborrhål inom Österskans. Halmstad kommun, Österskans 1 och Halmstad 6:31. Ark. kontroll.
2020:44	Arkeologisk utredning inom Tofta 2:2. Varbergs kommun.

KULTURMILJÖ
HALLAND

POSTADRESS: TOLLSGATAN 7 | 302 32 HALMSTAD | TEL: 035-19 26 00

E-POST: KANSLI@KULTURMILJOHALLAND.SE | HEMSIDA: WWW.KULTURMILJOHALLAND.SE